

SHRnutí VÝSTUPŮ SYNODÁLNÍHO PROCESU ZA BRNĚNSKOU DIECÉZI

„Jaké budou naše farnosti, taková bude celá církev.“

Úvod

Teolog Karl Rahner si kdysi povzdechl, že kdyby snad církev zrušila učení o Nejsvětější Trojici, pro většinu křesťanů by to neznamenal žádnou změnu. S odstupem několika desítek let můžeme říci, že potřeba vyznání jediného Boha v Trojici se nám paradoxně vrací v potřebě žít křesťansky ve společenství. Člověk je obrazem Boha ve společenství Trojice a společenství se prezentuje jako klíčový pojem celé synody.

Člověk nestojí před Bohem pouze jako jedinec. Ve Starém zákoně byl povolán uprostřed lidu a Kristus si volí svých Dvanáct (apoštolů). A i když se ve společnosti objevují mnohé tendence individualistického přístupu typu „Bůh ano, církev ne“, mezi účastníky synody je velmi patrná touha po církvi jako blízkém společenství.

Pastorální konstituce o církvi *Gaudium et spes* k tomu uvádí: „*Bůh nestvořil lidi, aby žili každý zvlášť, ale aby tvořili společenství; stejně tak si nepřál posvětit a spasit lidi jednotlivě, s vyloučením jakéhokoli vzájemného vztahu, nýbrž chtěl z nich vytvořit lid, který by ho v pravdě uznával a svatě mu sloužil.*“ (GS, 32)

Synod lze tedy chápat jako hledání cesty, jak by se církev mohla stávat odpovědí na tuto touhu po společenství, které je odrazem intimního života Boží Trojice.

Obecná data o skupinkách zapojených do diecézní fáze

Do synodálního procesu v brněnské diecézi se zapojily tisíce věřících z 260 farností. Celkem přišlo 557 vyplněných dotazníků a dalších 5 výstupů zaslanych e-mailem. Skupinky tvořili zejména pracující lidé středního věku (59 %), naopak bylo výrazně méně skupinek, kde by převládali mladí lidé a studenti (10 %) či senioři (13 %). Kněz se účastnil v 17 % skupinek, řeholníci/řeholnice v 6 % případech. Zhruba 40 % tvořila společenství, která se už předtím pravidelně scházela a kde se všichni znali, 60 % skupin vzniklo pouze pro účely synodálního procesu. Pouze 1 % skupinek bylo tvořeno účastníky, kteří nebyli nijak aktivní ve své farnosti, naopak v 46 % skupinek byli všichni účastníci již ve farnosti zapojení. 90 % skupinek bylo čistě katolických, 3 % měla alespoň jednoho účastníka evangelického vyznání a další 3 % alespoň jednoho spirituálně založeného účastníka bez církevní příslušnosti.

Jak se synodální výstup připravoval?

Skupina diecézního koordinátora postupovala v několika krocích, během nichž jsme všechny výstupy pečlivě a několikrát pročetli s využitím kvantitativních i kvalitativních metodologických postupů.

V odpovědích na jednotlivé otázky formuláře se opakovalo několik vzorců. Proto jsme všechny výpovědi roztřídili do 10 kategorií (např. **společenství, kněz-laici, spiritualita, předávání, reforma, tradice, SOS, inspirace**), které jsme dále analyzovali a hledali opakující se motivy. Ty nejtypičtější

citace naleznete přímo v této zprávě (v textu jsou uvedeny kurzivou). Obsahy kategorií *SOS* a *inspire* byly předány v plném znění přímo na stůl pana biskupa.

Cílem práce bylo nalézt, co mají výpovědi společné, nebo alespoň to, co prochází většinou z 557 výstupů, které jsme měli k dispozici. Z toho důvodu jsme analyzovali i četnost výskytu jednotlivých témat, která je v dalším textu uváděna. Stejně tak jsme statisticky analyzovali, zda jsou námi vybraná témata společná různým typům skupin (např. dle věku, pohlaví, zapojení do farnosti), nebo zda se jedná o výpovědi, které se sice objevují s větší četností, ale jen v některých skupinách. Až na nepatrné výjimky, uvedené na konci tohoto dokumentu pod nadpisem „Faktory ovlivňující výstupy“, se ukázalo, že analyzovaná témata se objevovala rovnoměrně napříč různými typy skupin. Roli nehrálo průměrné stáří účastníků (nebyly rozdíly mezi skupinami tvořenými studenty, pracujícími či důchodci), předchozí znalost členů ani aktivita členů skupiny ve farnosti. Stejně tak nezáleželo na tom, jaký byl ve skupině podíl mužů/žen či jak byly skupiny velké. To je důležité zjištění, protože ukazuje univerzálnost níže uvedených témat.

Každou interpretaci a komentář, se kterými se zde setkáte, jsme se snažili opřít o konkrétní výpovědi. Důsledně jsme dbali na to, abychom ponechali ve zprávě význam, který tam dali účastníci synodálních skupin, a nevnášeli do shrnutí své vlastní názory.

Jaké tedy je hlavní sdělení synodální syntézy?

Po čem volají účastníci v brněnské diecézi?

1. Společenství a vztahy

Dnešní doba je charakteristická **nárůstem pocitu osamělosti**, a to nejen mezi lidmi na okraji společnosti, ale i mezi lidmi aktivními a produktivními. Tento jev byl pozorovatelný již před pandemií covid-19, ta jen problém ještě zesílila. Proto není divu, že největší počet skupinek (39 %) řešilo témata, která zahrnovala **důraz na vztahovou rovinu, společenství, zájem o sebe navzájem, respekt a toleranci**. Výstupy ze skupinek je tedy třeba číst nejen se zaměřením na duchovní aspekt, ale i na obecnou lidskou rovinu, odraz dění ve společnosti a ve světě, možné znamení doby, kterému máme naslouchat a na které máme hledat tvořivou odpověď.

„Abychom se měli navzájem rádi jako bratři a aby to nebyla jenom fráze. Abychom žili jako rodina, abychom se přijímali takoví, jací jsme, nemuseli se přetvařovat a hrát nějaké role.“

Téma **vztahů se ukázalo jako důležité pro všechny skupiny**. Výroky, které jsme měli možnost číst, vyjadřují **touhu po autentickém a vřelém společenství, které dokáže přijímat druhé**. *„Vytvořit skutečný domov pro všechny zúčastněné, kteří chtějí být součástí našeho společenství. Samota a přílišný individualismus ochuzují spoustu lidí o naplněný život. Proto právě farnosti by měly proti tomuto aktuálnímu problému aktivně bojovat a být druhým oporou a pomocí s druhými lidmi.“*

2. Pouhá účast na bohoslužbě nestačí

„Vyrcholením týdne“ života farnosti je nedělní mše svatá. Zhruba 7 % skupinek ale výslovně uvedlo, že jim **pouhá účast na nedělní bohoslužbě nestačí**. Trápí je, že nedělní liturgii **neslaví spolu, ale spíše vedle sebe**.

„Jsme schovaní v kostelních lavicích, každý si pak utíká po svém.“ A podobných výroků bylo více: „Farnost neputuje společně, účastní se pouze společně bohoslužeb.“ – „Kromě mší a pobožností se nestýkáme.“

Touží po tom, aby se v bohoslužbě více odráželo konkrétní společenství, které se jí účastní. Proto často navrhují, aby v ní byly přítomny „**osobní prosby**“ společenství nebo aby se **křest uděloval jen při mši svaté v neděli**.

Některé skupinky šly ještě dál: „Bylo by skvělé, aby do promluvy kněze při bohoslužbě bylo promítnuto vnímání evangelia farníky – otevřít **prostor pro diskusi i při (nedělní) bohoslužbě**.“

Pokud je bohoslužba jedinou záležitostí, která věřící spojuje, je to málo. Poměrně často se objevuje touha „**po větší možnosti sdílení osobního prožívání víry v otevřeném společenství**“. Není to nutně jen o farnosti jako o *nějaké instituci*, ale o podobném ladění a motivaci, „*aby lidi něco spojovalo*“. Farnost se nemusí omezovat na lidi bydlící v určité spádové lokalitě, což není problém ve městech, kde je větší výběr možností, ale může být problémem na vesnicích a menších obcích.

S tím souvisí i zkušenost, že **k hlubšímu prožívání víry a sdílení dochází spíše v malých společenstvích**, „*kde je důvěra*“. Jsou ale místa, kde to nefunguje, protože se mezi sebou lidé až příliš dobře znají (například v některých vesnických farnostech): „*Někdy je obtížné překonat určité vzájemné předsudky. Možná je to ostych dát více najevo své niterní prožívání mše sv. i jiných pobožností*.“

Nebo se člověk mezi lidmi, kteří se scházejí na bohoslužbě, z různých důvodů necítí dobře, protože si skupinu nevybral sám, ale někam se například přistěhoval: „*Kvůli setkání s Bohem překousnu hodně, ale nejsem tam doma*.“

3. Touha po hlubším prožívání spirituality

Napříč výstupy prosakuje nejen potřeba sdílené víry, ale i hluboká touha po vnitřní konverzi, prohlubování osobního vztahu s Bohem a potřeba niterné modlitby a duchovního růstu.

„*Je škoda, když se z křesťanství stane jen chození do kostela*,“ uvádí jedna ze skupin. Další míří podobným směrem: „*Nesedí mi bezmyšlenkovité odříkávání modliteb, **potřebuji hlubší prožívání***.“ Jinde zase volají po systematičtější vzdělávání věřících a diskusích o Písmu a víře, protože „*mnozí chodili naposled na náboženství ve škole, pak při přípravě na biřmování či na svatbu*.“

Vyjadřují i obavu, že „*dnešní církev se zajímá více o současné politické a materiální věci, čímž se může vytrácet její podstata. Chybí prostor pro srozumitelnou a přístupnou **pastoračně-duchovní péči o lid, která je podněcuje k blízkému vztahu Bohu a tím ke společné cestě vzájemné lásky***.“

Když skupinky zmiňovaly aktivity ve farnosti, často to byla setkávání různě zaměřených modlitebních skupinek, adorace, poutě a jiné druhy duchovního prožívání. Zazněla i touha, aby se takové aktivity konaly „*atraktivním způsobem, který osloví i hledající lidi dnešní doby*“.

4. Církev otevřená a přijímající

Jednou z nejdůležitějších vlastností církve je podle věřících **otevřenost a schopnost přijímat druhé**. Téma *otevřenost* bylo třetím nejvýraznějším tématem a zároveň bylo společné všem různým skupinám.

- Zhruba 16 % skupin mluvilo **o pocitu, že jsme uzavřená bublina, v izolaci vlastních společenství a že si vzájemně nenasloucháme**. Tyto skupiny zmiňovaly, že by bylo dobré umět se otevřít ostatním a všítat si těch, kdo jsou na okraji nebo jsou nějak vyčleněni.
- Asi 13 % skupin se věnovalo **otevřenosti církve ke zpětné vazbě na sebe samu, na to, jak je vnímána, jak se staví k různým kauzám**, apod.

- Necelých 11 % skupin se dále zabývalo **otevřeností a citlivostí vůči potřebám světa, spoluprací s obcí a reagováním církve na potřeby doby**.
- Zhruba 8 % skupin zmiňovalo **otevřenost a citlivost k lidem na okraji**, což zahrnovalo i LGBT, rozvedené, single, ženy, bezdětné, nemocné a různé menšiny.
- **Důležitost otevřenosti ekumenického dialogu** a porozumění zmínila 3 % skupin.
- 14 % skupin mluvilo o tom, že **naslouchání a otevřenosti se lze učit** (a je to nutné), a vyjádřilo touhu se v této dovednosti dále společně zlepšovat.

V citacích hovořících o otevřenosti je cítit touha, aby farnost/kostel nebyl pouze místem, **kde si sám pořeším svoji individuální duchovní potřebu**, ale i místem společného slavení a sdílení konkrétní komunity. Otázka je, do jaké míry komunita vůbec dokáže takovou potřebu a očekávání každého z jejích členů naplnit, zvláště **pokud do ní jednotlivec nezapadá** nebo je z komunity z nějakého důvodu vyčleněn. Například proto, že neodpovídá profilu „*ideálního katolíka*“, nebo že jeho spiritualita je pro druhé nesrozumitelná.

Pokud jsou mše svatá a eucharistie chápány jako výlučné způsoby kontaktu s Bohem, o to více zesiluje bolest oddělení od svátostí, zejména u rozvedených. **Věřící volají po individuálním přístupu k takovým lidem.** „*Pán Ježíš nepřišel pro spravedlivé, ale pro hříšníky*“, svátosti nejsou za odměnu a mohou naopak takovým lidem pomoci jejich komplikovanou situaci lépe zvládat, uvádí některé ze skupin.

I z tradičněji laděných farností zaznívá, že bychom měli hledat způsob, jak více „*zapojit i ty, kteří k eucharistii z nějakých důvodů chodit nemohou – aby se cítili být součástí společenství, mohli přistoupit k oltáři a nezůstali jen tak „sedět“ v lavici.*“ Obavy z toho, aby benevolentní přístup nevnesl do církve chaos a rozdělení a aby nelegitimizoval rozvody, jsou přítomny v synodálních výstupech také, ale ojediněle.

Jako problém účastníci vnímají chybějící vztahy uvnitř farnosti – „*málo se vzájemně známe*“ – a malou schopnost a vůli otevřít se novým lidem – „*nejsme příliš vstřícní v přijetí nových členů farnosti*“, „*nejsme moc otevření lidem zvenčí*“.

5. Farnost je naše odpovědnost

Druhým nejčastěji zmiňovaným tématem výstupů byla aktivita/pasivita. Toto téma zahrnovalo jednak výčet konkrétních akcí farnosti, ale i stesky, pokud aktivita chybí. Zároveň i volání po vyšším zapojení farníků, vědomí toho že je pouze málo aktivních a mnoho pasivních. O těchto věcech hovořilo asi 20 % skupinek.

V uzavřenějších společenstvích se často pěstuje určité „**pevné jádro**“, které se o všechno stará a do kterého je těžké proniknout. Na druhé straně je cítit rozhořčenost nad tím, že „*musí druhé do všeho nutit*“ nebo „*není nikdo jiný, kdo by to dělal*“. Mnohde vzniká jistá **elita farnosti**, která může být pro některé v důsledku i brzdou jejich snahy aktivně se zapojit. Pro členy takového pevného jádra je nastavení zrcadla velikým překvapením, zvláště pokud se domnívají, že „*farnost na nich stojí*“ a „*nikdo to neudělá lépe*“.

S touhou po spoluzodpovědnosti souvisí i **volání po větší transparentnosti**, a to nejen ve finančních otázkách, ale i v otázce celkového směřování farnosti včetně pastorače.

Spíše než **pevné jádro** by byla podle mnohých potřebná **fungující farní rada**, volená členy farnosti, která by nesloužila jen jako „*komparz pro faráře*“. Tématem pastoračních rad se explicitně zabývalo 10 % skupin. Je důležité, aby farní rady nebyly složeny jen z těch, kdo s farářem „*drží basu*“, ale aby byly zastoupeny všemi skupinami farnosti, podílely se na rozhodování, nesly za svá rozhodnutí spoluzodpovědnost a měly i jisté právo veta.

„Ve výsledku totiž může farář bez plodné diskuze udělat chybné finanční rozhodnutí, ale není za to postižitelný, max. přeložen do jiné farnosti, zatímco farnost stejně musí platit dluhy.“

„Autoritou je farář, který dle našeho názoru není příliš přístupný zpětné vazbě a nenaslouchá vždy všem lidem/skupinám ve farnosti. Ve farnosti není pastorační rada, což je největší nedostatek, a její vznik musí iniciovat farář. Kvůli její absenci zde není prostor k výměně názorů na fungování farnosti a k širší týmové práci, která ve farnosti dlouhodobě upadá. V pastorační radě by měly být zastoupeny všechny skupiny ve farnosti a výběr členů má podléhat všeobecné volbě v celém farním společenství.“

Asi v 15 % skupin se objevovalo **volání po větší spoluzodpovědnosti, pravomoci a spoluúčasti na chodu farnosti**, „aby se mohl kněz primárně věnovat pastoraci a nebyt přetížen administrativou“.

„Chceme farnost jako rodinu s odpovědností.“ – „Jako klíčové vnímáme širší **zapojení laiků do chodu celé farnosti**. Ať už během bohoslužeb (čtení, spolupřítomnost modliteb), či při veřejných akcích.“ – „**Nebát se delegovat**, posílit spoluzodpovědnost farníků, nechat prostor laikům, propojit komunity.“ Je to totiž také příležitost, jak vtáhnout lidi na okraji mezi sebe.

Necelých 13 % se věnovalo **roli kněze. Tradiční model, kdy ve farnosti o všem rozhoduje kněz**, je vnímán spíše negativně.

„Atmosféra a dění ve farnosti přece nestojí jen na knězi, každý máme nějaké dary. Ale je pravda, že když něco lidem řekne farář nebo za něco poděkuje, má to mnohem větší váhu... lidé jsou jako děti, často čekají i na malou pozornost od faráře.“

Laici **nechtějí být pouze pasivními příjemci** toho, co se ve farnosti děje. Volají po větší spoluzodpovědnosti, cítí se být kompetentní a připravení, ale často necítí ze strany kněze podporu a důvěru. Jako důvod vidí zaběhlý submisivní přístup laiků vyplývající z hierarchického systému, který vede laiky k pasivitě. Lidé očekávají vše „z vrchu“, nejsou zvyklí přebírat zodpovědnost, „nikdo to po nás nejen nevyžaduje, ale ani nechce“.

„Lidé často jdou jen tam, kde to kněz doporučí nebo když se toho kněz sám zúčastní. Bylo by dobré, kdyby kněz více podporoval sblížení věřících i mimo obřady. (...) A rovněž vedl věřící k samostatným aktivitám.“

Kněz je v tomto kontextu spíše průvodcem, který vstupuje do jejich vztahů, než šéfem, který vše řídí. Spíše než autoritativního kněze, který vše pevně drží v rukou, hledají věřící partnera, který je bude doprovázet na cestě a bude součástí jejich vztahů, bude lidi vzájemně propojovat a moderovat. „Dnešní lidé jsou zvyklí ptát se, diskutovat, přemýšlet a rozumět, a kněží by na to měli být připraveni.“

6. Vztahy mezi knězem a laiky

Téměř 32 % skupinek vnímalo důležitost **vzájemné komunikace** mezi knězem a laiky.

Tam, kde lidé označují, že se jim ve farnostech žije dobře a cítí se být její součástí, uvádí i to, že velmi dobře funguje komunikace a vztahová rovina s knězem „**Komunikace s knězem je velmi otevřená**, co se týká praktických záležitostí, sdílíme spolu i osobní prožitky.“

Není to pouze teologická erudice, co lidé od svého kněze očekávají, ale především obyčejná **blízkost, otevřenost, naslouchání, schopnost partnersky otevřené komunikace bez arogance a nadřazenosti, důvěra k laikům, týmový duch, podpora charismat a aktivit laiků**. „Náš kněz svojí přátelskou povahou stmeluje farníky. Člověk cítí, že patří do farnosti. Vychází farníkům vstříc v jejich potřebách, nezneužívá svého postavení. Podporuje farní aktivity, doplňuje církevní obřady katechezí.“

Ty největší bolesti naopak zmiňují tam, kde je mezi knězem a laiky propast. Ta se projevuje izolací a nedostupností faráře, arogantní komunikací, mocenským chováním, vytvářením elit, nedůvěrou ve farníky a blokováním jejich aktivit. „Aktivní účast laiků na liturgii byla postupně knězem zrušena... Z liturgie vyprchala radost, i úsměv je vnímán jako projev povrchnosti. **Není možný dialog s knězem**, fara uzamknutá, často bez možnosti telefonického kontaktu. Mše často bez zdůvodnění a včasného oznámení jsou rušeny. Přáním skupiny je mít naslouchajícího, komunikujícího, radostného kněze.“

7. Vztahy mezi biskupem a laiky

Přes 17 % skupin vyjádřilo touhu po komunikaci a bližším kontaktu s biskupem nebo pocit že jejich hlas diecéze neslyší. „Je dobře, že biskup píše pastýřské listy a že se účastní velkých mší, ale chybí jim bližší kontakt mimo tyto události.“

Množství výroků na toto téma dobře shrnuje následující citát: „Záleží nám na tom, aby byl biskup blíže lidem, nebyl izolovaný, aby ho úřad neodtrhl od reality. Zatím biskupa vnímáme spíše jako symbol instituce na slavnostních bohoslužbách. Pro nás je asi nejdůležitější nabýt důvěry, že můžeme i v rámci diecéze komunikovat se svým biskupem, že o nás ví, že ho zajímáme. Rádi bychom byli více slyšeni a bráni vážně.“ – „Diecéze je pro mnohé vzdálenější než papež František, protože mají mnohem více informací o tom, co se děje na úrovni světové církve, než o tom, co se děje v našem biskupství.“

8. Jaká má být církev?

„Církev má ukazovat ideál, ale být otevřená i k lidem na cestě a mít jim co nabídnout... Musíme znovu ukazovat víru jako živý vztah s Bohem a vyvarovat se víry založené na strachu.“

„Církev je vnímána jako **příliš uzavřená, klerikální, netransparentní, zakládající si na pravidlech vycházejících ze světských pohnutek**, a je **nejednotná**. Ztratila schopnost naslouchat. Papež František je ale příkladem snahy o opak. Také **přílišná snaha ochránit dobré jméno církve působí někdy spíše jako pokrytectví** a zametání problémů pod koberec.“ Zaznívá apel po obnově církve, „**aby prokazovala důvěryhodnost, pravdivost, otevřenost pro všechny, solidaritu, prostotu...** Otevřenost s pochopením pro osoby rozvedené (přístup ke svátostem), homosexuální, jiného vyznání, uprchlíky aj. Solidarita se všemi, kterým se děje bezpráví.“

9. Reforma církve

Byť v nevelkém počtu skupinek (cca 8 %), ale s o to větší naléhavostí se řešila témata související s reformou církve. Nezaznívala v nich ale jen samoučelná kritika, revolta či snaha vše za každou cenu bořit, ale spíše **volání po větší lidskosti, milosrdenství a pochopení k lidským slabostem**. A také například **po individuálním rozlišování** a hledání cesty k plnohodnotnému návratu do církve pro ty, kteří jsou odděleni od svátostného života ne z důvodů zlé vůle, ale nejrůznějších životních okolností.

„Zákon versus milosrdenství, individuální přístup k lidským slabostem, břemenům a hříchům versus střežení ideálů. **Hledat rovnováhu mezi strnulostí a rozkolísaností v církvi.**“

Nejčastěji se volalo po „**zdobrovolnění celibátu pro kněze, větším zapojení žen v církvi (nejen v pomocných rolích, ale i jako svěcené jáhenky, příp. kněžích) a individuálním přístupu k lidem odloučeným od svátostného života**“.

Svěcení ženatých mužů a žen či větší zapojení žen do života církve je vnímáno jednak jako logický posun ve vývoji vnímání společenských rolí, ale i jako možné řešení situace, kdy je „**kněžích málo a že by to pomohlo řešit situaci do budoucna**“. Má to ale i další roviny. Někteří se domnívají,

že by jim více rozuměl v jejich životních těžkostech ženatý kněz než ten, který žije mimo „běžnou realitu“. V synodální skupince tvořené ženami zaznívalo, že by raději přijaly svátost smíření od ženy, protože je pro ně v některých situacích těžké se zpovídat muži.

Asi 3 % skupin trápí necitlivý přístup k sexuálním menšinám a přístup k sexualitě celkově. **„Démonizace sexuality a neabortivní antikoncepce činí v očích společnosti z naší církve podivný a nesrozumitelný spolek obsesivně fascinovaný lidskou intimitou.“**

V synodálních výstupech zaznívají i hlasy volající po reformě struktur církve, po transparentnosti volbě biskupů s omezenou délkou trvání volebního mandátu: **„Stávající církevní struktury by měly projít postupnou obnovou směřující k decentralizaci. Preferovat menší diecézní celky, kde bude možná užší vazba biskupa s kněžími i řadovými věřícími. Umožnit laikům v diecézi veřejnou diskusi o kandidátech biskupa. Výkon biskupské funkce na omezené časové období max. 8 let.“**

Apel ke zlepšení obrazu církve ve společnosti (v přístupu k různým kauzám), decentralizace procesů a transparentnosti financí vycházel asi z 6 % skupin. Potřebu zastavit klerikalismus a změnit mocenský přístup duchovních zmiňují 2 % skupin.

10. Tradice

V souvislosti se změnami v církvi považujeme za důležité zmínit i hlasy toužící zachovat tradiční přístupy. Ačkoli byly okrajové, tak zazněly. Často se nesly v duchu obav, aby se církev nedostala na šikmou plochu.

Touhu po uchování základů víry a důležitost její stability zmínilo 5 % z nich, stejný podíl se věnoval důrazu na uchování tradičních projevů zbožnosti. Rovnováhu mezi potřebou tradice a otevřenosti řešila necelá 4 % skupin, 2 % mluvila o tom, že je důležité zachovat status quo, neměnit pravidla (uchovat celibát, zastavit reformní snahy) a zhruba 1 % se zabývalo tématem jednoty v rámci katolické církve. Stejně tak necelé 1 % vyjádřilo obavy z reformy, ze synodality a ze snah vnášet do církve demokracii (zde je ovšem důležité poznamenat, že toto číslo nereflektuje skutečný podíl takto smýšlejících v katolické církvi – ti, kterým myšlenka synodality v církvi není příliš blízká, se pravděpodobně procesu vůbec neúčastnili.

„Nejdůležitější je, aby se církev nepřizpůsobovala chaosu a zvrhlostem dnešní doby. Těžko by jako jediná instituce přežila 2000 let, kdyby se nedržela vlastních tradic a neplula takzvaně ‚proti proudu‘... Nejsme si jisti, zda synodalita je pro církev to pravé. Naslouchat druhým ano, ale je potřeba autority, která by vše zastřežovala, rozhodovala o důležitých věcech. Domníváme se, že přílišná synodalita vede k nejednotě, rozdělení a nešvarům v církvi, odklonu od tradice.“

11. Dialog v církvi

Některé skupinky vnímají, že církev nedokáže smysluplně vstoupit do dialogu s veřejností. Nedaří se **„mluvit jazykem dnešní doby, být čitelní a srozumitelní“**.

„Církev by neměla ignorovat hlas doby. Měla by reagovat na to, co se děje ve společnosti. Neměla by striktně lpět na těžko srozumitelných tradicích... Měla by dbát na větší srozumitelnost obřadů a umožnit větší samostatnost farnostem a diecézím.“ Bohužel se to podle mnohých nedaří. Církev nepůsobí otevřeně, ale naopak povýšeným dojmem. **„Jsme vychovávaní v elitářské mentalitě, že katolická nauka je jediná správná. Pocit nadřazenosti vzhledem k nevěřícím a dalším církvím... Některé věci se odůvodňují věroučně, ale v podstatě proti duchu evangelia.“**

„Chybí nám schopnost otevřeného a nehodnotícího naslouchání. Chováme se často povýšeně, cítíme se jako majitelé pravdy...“

Neschopnost dialogu ale není jen záležitostí směrem k lidem, kteří nejsou součástí církve. Otevřenost chybí i směrem dovnitř. **Dialog mezi církevními autoritami a laiky není samozřejmostí.**

„Chybí nám příklad **konstruktivní debaty církevních představitelů**, bez mlhy frází a líbivých řečí, k tématu a s touhou dobrat se výsledku.“

„Synodální cesta se v tomto ohledu jeví jako důležitý dar.“ Schopnost naslouchat je dovednost, kterou lze trénovat. Proto někteří volají po tom, aby kromě vzdělávání v teologii a duchovním životě byla i nabídka kurzů s tematikou osobnostního rozvoje, komunikace, přijímání a poskytování zpětné vazby, řešení konfliktů...

„Nezavírat se před okolním světem do katolického ‚ghetta‘ vyvolených. Překonat krizi kněžství, navrátit se k tradici duchovního otcovství. Modlit se za svět a lidi v něm. Smrdět po ovcích.“

„Aby se církev tolik **nezaměřovala na vnitřní pravidla a struktury, ale obecně na člověka**. Aby nabídla společnosti to, co chybí – smysl, přátelství, hloubku, víru. Aby nebyla překážkou lidem, kteří sice hledají či nějak věří, ale nedokáží se z jakéhokoli důvodu zařadit do úzkých pravidel či názorů. Měla by se více otevřít světu, při plném zachování toho, co je podstatné.“

12. Předávání

Jak předávat víru, když církev působí nesrozumitelně a má problém s otevřeným dialogem s ostatními částmi společnosti?

„**Předávat evangelium svým životem a vztahem k druhému člověku**. Změnit náhled na katolickou církev, **být autentičtí, přátelští a otevření pro lidi mimo církev**. Být tu i pro lidi mimo církev.“

V oblasti týkající se předávání víry cca 15 % skupinek nejčastěji řešilo důležitost pastorace mládeže a předávání víry novým generacím. Velkou bolest mnohde způsobuje, že se to příliš nedaří. Ve společenstvích chybí mladí lidé. Děti potřebují více duchovní formaci, ale hlavně „jde o budování jejich osobního vztahu s Bohem“. V mnoha farnostech fungují zajímavé aktivity pro děti a mládež, jinde takové možnosti z různých důvodů chybí. „**Věřící rodiče mnohdy necítí potřebu vést své děti k víře, nebo nevědí jak, protože sami byli vedeni způsobem, který byl problematický**.“

13 % skupinek vnímá potřebu předávat víru formou autenticky žité víry. Nejde o to předávat poučky, ale živý vztah s Bohem. Nebýt „mimoni“ z církve, ale „šťavnatí lidé přinášející světu Krista se zdravým rozumem (ne extrémý). Přijímat druhé v jejich různosti. Mít pochopení, milosrdenství, neodsuzovat.“

Potřeba předávat víru nevěřícím, toto téma řešilo cca 10 % skupinek. „Lidé k nám do kostela nepřijdou, **my musíme za nimi**. Najít cestu k lidem, aby bylo možné srozumitelně hlásat evangelium v dnešním světě.“ 8 % skupinek klade důraz na to, aby se zachovala a předávala víra ve svém pravém a nezměněném základu. „**Přitom nesmí dojít k rozmělnění, nebo ke změně učení, které je neměnné**.“

Problém podle některých představují **moderní technologie, on-line přenosy, sociální sítě**. Tedy celospolečenský trend, který kvůli covidovým opatřením z minulých let nabral ještě více na síle. Roste riziko izolace a odvyknutí si návštěv bohoslužeb. Objevují se ale i velmi pozitivní ohlasy, které v tomto vnímají inspirativní **příležitost oslovení lidí, kteří by jinak do kostela sami nepřišli**.

„Nebát se vyjít ven mezi lidi, vědět, čím žijí, nebát se vstoupit do jejich utrpení a nechat se jím proměnit, působit přímo tam. Být jako křesťané patrní svým ‚světlem v očích‘, svědčit životem, neodrazovat falešnou morálkou. Nemuset vnucovat, vlastně by bylo super, aby se lidi sami ptali, když nás vidí.“

Téma předávání víry s nepatrnými výjimkami opět rezonovalo napříč skupinami. Přes množství optimistických příspěvků o budoucnosti církve je potřeba zmínit jeden, který odráží smutek ze současného stavu velmi ostře. Pokud nedokážeme předat víru, je ambicí „alespoň odradit co nejméně lidí“.

13. Farnosti a širší církve

Synodální realitu ve farnostech, diecézích a světové církvi účastníci hodnotili jako spíše podprůměrnou, nejlépe hodnocena byla ve farnostech). Zároveň je ale vidět i **výrazný překryv mezi vnímáním synodální reality v těchto třech oblastech**: Skupinky, které vnímaly, že se jim daří dobře prožívat synodální realitu ve farnosti, s desetkrát větší pravděpodobností řekly totéž i o diecézi a s čtyřikrát větší pravděpodobností se takto dívaly i na světovou církev. Statistika tedy podporuje vyjádření samotných účastníků: „**Jaké budou naše farnosti, taková bude celá církev.**“

Faktory ovlivňující výstupy

Existují faktory, které mohly výstupy zkreslit či ovlivnit? Určitě ano, prvním z nich je už samotné rozhodnutí účastníků zapojit se do synodálních setkání. Už tím totiž dávali najevo, že s myšlenkou synodality rezonují. Nemáme tedy informace o lidech, kteří se z různých důvodů do procesu nezapojili nebo k myšlence synodální cesty nemají důvěru. Pouze okrajově se to ukazovalo v obavách vyjádřených v tradičněji strukturovaných skupinkách.

Dalším ovlivněním mohl být větší důraz určitých typů skupin na některá témata. Jak jsme již zmiňovali v úvodu, většina témat diskutovaných v tomto dokumentu rezonovala napříč různými skupinami. Drobné výjimky jsou ale následující:

- Když bylo ve skupině více **mužů**, o něco častěji se řešila témata otevřenosti k lidem na okraji a obraz církve (kauzy apod.).
- Když byl v synodálních skupinkách přítomen **kněz**, častěji se řešilo předávání víry (mládež, rodina), uchovávání tradice ve smyslu zachování statusu quo, neměnění pravidel (zachování celibátu kněží, stop reformním snahám) a uchování základů víry a stability víry. Když přítomen nebyl, byla větší pravděpodobnost, že bude skupina řešit roli kněze, celibát kněží a možnost svěcení žen.
- Skupinky tvořené hlavně **pracujícími lidmi** častěji řešily téma aktivního zapojení ve farnosti a spolurozhodování v ní (druhé téma bylo také častější ve skupinkách tvořených převážně **studenty**).
- Skupinky, které byly tvořeny **účastníky bez předešlých vazeb**, častěji řešily farní rady a procesy ve farnosti.

Dále byly **výstupy bez pochyby ovlivněny i samotným procesem jejich tvorby**, tj. tím, jak se účastníkům dařilo ve skupince **synodálně pracovat a rozlišovat**: skupinky, které rozlišovaly méně, měly tendenci negativněji hodnotit i synodální fungování jejich farnosti. Lišily se i důrazy ve slovních výpovědích těchto skupinek.

Závěr

Společným rysem většiny výstupů je vyjádření touhy po autentickém a vřelém společenství, které dokáže přijímat druhé bez posuzování a předsudků. A to jak v rámci farnosti, tak i směrem ke společnosti. Je patrná silná potřeba, **aby společné prožívání bohoslužeb dostalo osobnější a hlubší rozměr**, aby v rámci nich mohli všichni zažívat, že jsou jejich vítanou součástí. A to i včetně těch, kteří jsou **na okraji zájmu** nebo jsou ze svátostného života z různých důvodů **vyloučeni**, zaznívá výrazný apel po **individuálním přístupu k takovým lidem**.

Dalším velkým tématem je **apel k větší transparentnosti, srozumitelnosti, otevřenosti a naslouchání** jak mezi sebou navzájem, mezi kněžími a laiky, tak i v otevřenosti církve ke světu.

Z výstupů je patrné, že se nám to ne zcela daří, ale je šance se v této oblasti zlepšovat a těmto dovednostem se cíleně učit.

Účastníci synodálního procesu volají po **těsnějším zapojení laiků** do chodu církve s vědomím, že **kněží je málo** a že je **potřebujeme pro** jejich nepostradatelnou **duchovní a pastýřskou roli**, nikoli jako úředníky, opraváře, manažery či správce rozpadlých památek. Laici jsou **připraveni přijmout spoluzodpovědnost a podílet se na fungování i financování** církve, a to především formou transparentních, farností volených **pastoračních a ekonomických rad**, které nechtějí být pouze „komparzem“ pro farářova rozhodnutí, ale chtějí mít větší podíl na rozhodování a zodpovědnosti. V synodálních výstupech **se volá po reformě a očištění církve** ve smyslu decentralizace, opuštění od mocenského přístupu, elitářství a klerikalismu, po transparentnosti volby biskupa, průhledném řešení kauz, srozumitelnosti a důvěryhodnosti pro okolí. Taktéž po **zdobrovolnění celibátu kněží, zapojení žen do duchovní služby, větší citlivosti vůči lidem na okraji** (LGBT, rozvedení). Zároveň je vyjádřena **nutnost systematickým a oslovujícím vzděláváním předávat víru mladým generacím a zachovat skutečné základy víry, na kterých církev stojí**, aby nedošlo k jejímu rozštěpení či odklonu od toho, co s námi zamýšlí Kristus, ale zároveň nelpět na formě, která nás od tohoto ideálu vzdaluje.

Účastníci jsou si však vědomi důležitosti práce a spoluutváření společenství na místní úrovni, bez kterých není žádná skutečná reforma možná: **„Jaké budou naše farnosti, taková bude celá církev.“**